

aan het hof van Ferrara in één jaar 776 mud graan consumeerden. Als men al geld investeerde, dan was dat in de vorm van leningen aan naburige potentaten en buitenlandse vorsten, maar niet in scheepsuitrustingen voor de handel op de Levant, Barbarije of Vlaanderen, zoals weleer. Het mercantilisme van de kleine Italiaanse vorstendommen verhinderde door het instellen van tolleren ook een druk onderling handelsverkeer.

Ten aanzien van de Medici erkent hij echter twee positieve facetten, nl. hun bevordering van de mijnbouw en hun zorg voor de havenstad Livorno. Cosimo I had van dat oorspronkelijke vissersdorp, gelegen in een uiterst ongezonde, moerassige streek, een haven trachten te maken wegens de ernstige verzanding van de Arno bij Pisa. De eigenlijke stichter was echter Ferdinand I, die zorgde voor de aanleg van moderne havenwerken en een flink stadscentrum. Zo werd Livorno na Genua de voornaamste havenstad, volgens Cosimo III's biograaf Harold Acton⁶⁾ door Montesquieu genoemd 'the masterpiece of the Medicean dynasty'. Maar Acton laat in zijn citaat het beperkende adjectief 'politiek' weg. Braudel en Romano vinden de uitspraak van de Franse wijsgeer overdreven en erkennen naast de politieke ook andere facetten als belangrijk⁷⁾. Zij wijzen ook op de grote offers aan mensenlevens, vooral van dwangarbeiders en slaven, die de aanleg van de haven en de bouw van het arsenaal als hun tol hebben geëist⁸⁾. Een positief punt voor de Medici was de instelling van de orde van Sint Stefanus, een ridderorde, waarin ook burgers konden treden, tegen de permanente zeeroverij. Zo kon het aangehaalde streven naar een aanzienlijke of adellijke rang in betere banen worden geleid.

Het is weer Hoogewerff, die ons over het contact van Livorno en Nederland heeft ingelicht⁹⁾. In 1591 werd Livorno asylplaats: niemand kon er vervolgd worden voor misdrijven elders begaan of voor schulden elders gemaakt, zoals bij ons op kleiner schaal in Vianen en Kuilenburg. Het werd een porto franco, waar joden en gereformeerden, marranen en Grieken, Engelsen en Hollanders zich vestigden. Livorno werd al spoedig het middelpunt voor het handelsverkeer in de Middellandse Zee en het hoofdkwartier van de hele Straat- en Levanthandel. Johan van Daelhem werd er in 1612 onze eerste consul, wiens bevoegdheden geregeld werden door de plaatselijke regering. Sinds 1650 droeg onze consul de weidse titel 'commissarius generalis classium belgicarum'. Lange tijd kwamen hier meer Hollandse kooplieden dan in Genua waarmee Livorno permanent overhoop lag.